

MİLLÎ TARİH ANLAYIŞI'NIN GÜNÜMÜZ TARİH EĞİTİMİNE KATKILARI

Dr. Tuncer Büyükkibar
K.K. Astsb. M.Y.O. K.İ.İ.
tbuyukkibar@mynet.com.tr

“Türk çocuğu atalarını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.”
Mustafa Kemal ATATÜRK

Özet

Millî tarihin kurumsal olarak oluşumunun ve gelişiminin önderi Mustafa Kemal Atatürk'te millî tarih anlayışının meydana gelmesinde, doğup büyüdüğü Osmanlı toplumu içerisindeki Türk milletine karşı gösterilen tavır ve davranışlarda sergilenen ötekileştirici tutumların etkisi oldukça büyüktür.

Osmanlı Devleti döneminde kabul edilen resmî tarih anlayışlarında; Türk milletinin göstermiş olduğu yararlılıkların göz ardı edilmesi, Anadolu topraklarında İtilaf Devletleri'nin tarihsel gerçekleri yok sayarak hak iddia etmeleri, Türklerin sarı ırka mensup olduklarına dair Avrupalı ilim adamlarının iddiaları ve Türk milletinin gerçek tarihini bilerek geçmişi ile gurur duymasının sağlanması yoluyla Yeni Türk Devleti'nin devamının teminat altına alınması ihtiyacı, Mustafa Kemal Atatürk'ü, millî tarih araştırmasına yöneltmiş ve Türk Tarih Kurumunun kurulmasını sağlamıştır. Türk Tarih Kurumunun kurulmasıyla akademik ve kurumsal olarak Türk tarihini araştırma çabalarına yoğunluk verilmiş ve MÖ 2000 yıllarına kadar varan şanlı Türk tarihi ortaya çıkartılmıştır. Bu düşünce çerçevesinde millî tarih anlayışı günümüz tarih eğitiminin de temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Milli Tarih, Türk Tarih Kurumu, Mustafa Kemal Atatürk.

THE CONTRIBUTIONS OF NATIONAL HISTORY PERCEPTION TO CURRENT HISTORY EDUCATION

Abstract

Marginalized attitudes performed towards Turkish people in Ottoman community had a great impact on the formation of Ataturk's national history perception. (the leader of national history development)

In the course of Ottoman Empire in the perception of recognized formal history, contributions displayed by Turkish people were ignored. Disregarding historical facts, the allied forces claimed on Anatolian territories European scientists claimed that Turks belong to yellow race. Turkish nation needed to ensure the maintenance of new Turkish state by being proud of their real history. All these reasons encouraged Mustafa Kemal Ataturk to investigate national history and provided Turkish Historical Society to be established. After foundation of Turkish History Society, they intensified both academic and institutional researches about Turkish history and revealed the glorious Turkish history dating from 2000 B.C. within the framework of these ideas, national history perception underlies current history education.

Keywords: National History, Turkish History Society, Mustafa Kemal Atatürk.

GİRİŞ

Tarih, toplumsal ya da siyasal bir grubun; ulusun, kavmin, ırkın ya da başka siyasallaşmış bir toplumsal kimliğin bütün bir geçmişi olarak tanımlanabilir. (Arı,2011:9) Millî tarih ise tarih ilminin diğer disiplinlerle beraber bir milletin tarihsel köklerini ortaya koyduğu ve elde edilen sonuçların sahiplenilip içselleştirilerek duyulan gurur ve

öväüncü gelecek kuşaklara aktarma bilincidir. Bu bilincin oluşmasını sağlayacak en büyük gerekliliğın altında ise, toplumların geçmişlerini tanıma, araştırma ve öğrenme isteğı yatmaktadır.

Günlük yaşantımızda icra ettiğimiz her faaliyet aslında bizim geçmiş yıllarda tecrübe ettiğimiz ve defalarca tekrar ederek tutumlarımızın oluşmasına sebebiyet veren eylemlerimizin birer yansımasıdır. (Şıvgın, 2009) Bu yansımalar sayesinde günlük yaşantımız ile geçmişimiz arasında bir bağ oluşur, bu bağ her gün kendisini yenileyerek devam eder ve bilerek veya bilmeyerek koparılmaya çalışılsa dahi her daim canlılığını muhafaza etmenin yolunu tesis eder. Bu düşünceden hareketle milli tarih anlayışı da unutturulmak istendiğı ve nerede ise unutturulduğı bir dönemde yeniden filizlenmeye başlamıştır.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan Tanzimat Dönemi'ne kadar devletin resmî tarih anlayışını oluşturan İslam tarihi ve Tanzimat'la beraber gelişen Osmanlı tarihi anlayışlarında Türklerin yaptığı büyük hizmetlerden nerede ise hiç bahsedilmemiş ve bu düşünceler Türk milletine millî bir kültür ve tarih anlayışı kazandırmaktan uzak kalmıştır. (İnan, 192) Mustafa Kemal Atatürk; tarihsel, bilimsel ve manevi bu eksiklikleri gidermenin tek çaresi olarak, millî tarih anlayışını ortaya koymanın gerekli olduğunu görmüş ve Türklük kavramının kurumsal bir bilinç içerisinde akademik olarak araştırılmasına ve geliştirilmesine öncülük ederek, bu düşüncenin günümüz tarih eğitiminin de temellerini oluşturmaya imkan sağlamıştır.

MİLLÎ TARİH ANLAYIŞININ GELİŞİMİ

3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim ve öğretimin tek çatı altında toplanması, Mustafa Kemal Atatürk'ün amaçladığı milli tarih anlayışının oluşumunun temelini teşkil etmektedir. 1 Kasım 1928 tarihinde yapılan Harf İnkılabı ise, alfabenin millileştirilmesi sayesinde eğitimin de millî bir karakter kazanmasını ve Türk millî eğitim sisteminin harcını ifade eden millî tarih anlayışının gelişimi için gerekli ortamın sağlanmasını temin etmiştir.

Milli tarihin anlayışının özünü ise Türk milliyetçiliğı oluşturmaktadır. Türk milliyetçiliğı için *“Türklük esastır. Bu varlığı, tarih içinde araştırmak, birbirine bağlı bir tarih içinde tespit edilecek Türk medeniyeti ile öğrenmek yerinde olur. Fakat, bu öğrenmeye layık olmak için, bugün çalışmak lazımdır. Her alanda, özellikle medeniyet dünyasında eser vermek için çalışkan olmak hedef tutulmalıdır.”*(Atatürkçülük, 1982: 15) diye ifade eden Mustafa Kemal Atatürk sözlerinin devamında *“ Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz. Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürü ile dolu olursa, o topluluğa dayanan Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.”*(Atatürkçülük,1982:14-15) diyerek tarih araştırmalarının bundan sonraki süreçte daha süratli bir şekilde devam edeceğini de ifade etmiştir.

Avrupa'da Yeni Çağ'ın sonları itibarıyla başlayan insanları zeka seviyelerine istinaden sınıflandırma çalışmaları sonucunda yabancı bilim insanları Batı toplumunu beyaz ırka mensup ve zeka seviyesi olarak üst düzeyde bulunduklarını, buna karşın doğu toplumlarının sarı ırka mensup ve düşük zeka düzeyine sahip olduğunu ileri sürmüşler ve Türkleri de sarı ırka mensup olarak sınıflandırmışlardır. (Küpeli, 2015) Prof. Dr. Afet İnan'ın Mustafa Kemal Atatürk'e gösterdiği, Avrupalı tarihçilerin kaleme aldığı ve Avrupa'da eğitim gören öğrencilere okutulan kitapta ifade edilen Türklerin sarı ırka mensup ikinci sınıf vatandaşlar oldukları yönündeki bu gerçek dışı tezler, zaten kuruluş aşaması başlayan Türk Tarih Kurumunun inşa sürecini hızlandırmış ve bu sürecin sonucunda; Milli tarih anlayışının gelişimini ve Türk tarihinin akademik olarak araştırılmasını temin eden Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti 1931 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile kurulmuştur. (Bkz. Resim 1) Bu amaçla TTK'nın çalışmalarıyla hedeflenen temel düşünce şu şekilde belirlenmiştir:

“Türkiye'nin en eski halkının kimler olduğu; Anadolu'da ilk uygarlığın kimler tarafından, nasıl kurulduğu, bu uygarlığın özellikleri; Türklerin dünya tarihinde ve uygarlıklarında yerinin ne olduğu, bu tarihe ve uygarlıklara katkısının ölçüsü, Türklerin Anadolu'da bir aşireten bir devlet çıkarmalarına olanak sağlayan ve geçmişe uzanan birikimlerinin kökeninin araştırılması; İslam tarihinin gerçek yönü ve bu tarih içinde Türklerin etkileri bilimsel olarak ele alınacak, incelenecek, aydınlığa kavuşturulacak, bu konularda kitaplar yayınlanacaktır.” (Kili, 2008:226).

Resim 1: 1'inci Türk Tarih Kongresi ve Katılımcıların Toplu Hatıra Fotoğrafı

Yapılan yoğun çalışmalar sonucunda Türklerin beyaz ırka mensup olduğu disiplinler arası tarih araştırmaları ile ortaya konulmuştur. Bununla beraber; Cumhuriyet'in ilanı ile Osmanlı Devleti'nin çok uluslu yapısının ulus devlet anlayışına evrilmesi, bu süreci gelecek kuşaklara aktarmayı sağlayan tarih derslerinin muhteviyatının da buna göre baştan aşağıya değiştirilmesini zaruri hale getirmiştir. Bu sebeple; "Türk Tarihinin Ana Hatları" adıyla bir tarih kitabı hazırlanmış ve eser dönem itibarıyla "son büyük olaylarda ruhunda benlik ve birlik duygusu uyanan Türk milleti için milli tarih yazmak" (Komisyon, 1930:36) gereksinimini giderme adına yapılmış önemli bir adım olmuştur. (Kurtcephe, 2004) Ancak gerek dönemin tarihçileri gerekse Mustafa Kemal Atatürk tarafından, bilgi ve tarihsel hatalar sebebiyle beğenilmemiş, (Uzunçarşılı, 1939) bunun üzerine hummalı bir çalışma sonucunda hazırlanan ve toplam dört ciltten oluşan "Tarih I-II-III-IV" adlı kitaplar 1931-1932 eğitim ve öğretim yılından itibaren liselerde okutulmaya başlanmıştır. Bu süreçten sonra Cumhuriyet tarihinde tarih müfredatlarında birçok kez değişiklikler olmuştur. Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonraki süreçte gerçekleşen değişimler farklı bir çalışmanın konusu olması sebebiyle biz günümüz tarih eğitiminde milli tarihin varlığını ve katkısını tetkik edeceğiz.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI PROGRAMLARINDA TARİH DERS MÜFREDATLARININ ANALİZİ

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin genel amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

"Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, atanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip; insan haklarına saygılı; kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.”(TTKB, 2011:3)

Bu düşünce sistematığı içerisinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan ders programlarının tümünde tarih ders müfredatlarının genel içerikleri benzer olmakla birlikte bu hususlar şu şekilde belirlenmiştir:

Tarih Dersinin Genel Amaçları

1. “Atatürk ilke ve inkıplarının, Türkiye Cumhuriyeti’nin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesindeki yerini kavratarak öğrencilerin laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olmasını sağlamak,
2. Geçmiş, bugün ve gelecek algısında tarih bilinci kazandırmak,
3. Türk tarihini ve Türk kültürünü oluşturan temel öge ve süreçleri kavratarak öğrencilerin kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesinde sorumluluk almalarını sağlamak,
4. Millî kimliğin oluşumunu, bu kimliği oluşturan unsurları ve millî kimliğin korunması gerekliliğini kavratmak,
5. Geçmiş ve bugün arasında bağlantı kurarak millî birlik ve beraberliğin önemini kavratmak,
6. Tarih boyunca kurulmuş uygarlıklar ve yaşayan milletler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamak,
7. Türk milletinin dünya kültür ve uygarlığının gelişmesindeki yerini ve insanlığa hizmetlerini kavratmak,
8. Öğrencilerin kendilerini kuşatan kültür dünyaları hakkında meraklarını gidermek,
9. Tarihin sadece siyasi değil, ekonomik, sosyal ve kültürel alanları kapsadığını fark ettirerek hayatın içinden insanların da tarihin öznesi olduğu bilincini kazandırmak,
10. Tarih alanında araştırma yaparken tarih biliminin yöntem ve tekniklerini, tarih bilimine ait kavramları ve tarihçi becerilerini doğru kullanmalarını sağlamak,
11. Öğrencilerin farklı dönem, mekân ve kişilere ait toplumlar arası siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz ederek bu etkileşimin günümüze yansımaları hakkında çıkarımlarda bulunmalarını sağlamak,
12. Barış, hoşgörü, karşılıklı anlayış, demokrasi ve insan hakları gibi temel değerlerin önemini kavratarak bunların korunması ve geliştirilmesi konusunda duyarlı olmalarını sağlamak,
13. Kendi kültür değerlerine bağlı kalarak farklı kültürlerle etkileşimde bulunabilmelerini sağlamak,
14. Kültür ve uygarlığın somut olan ya da olmayan mirası üzerinde tarih araştırmaları yaparak çalışkanlık, bilimsellik, sanatseverlik ve estetik değerleri kazandırmak,
15. Öğrencilere, tarihsel anlatıları yazılı ve sözlü ifade ederken Türk dilini doğru ve etkili kullanma becerisi kazandırmaktır.” (TTKB, 2011:4)

Tarih derslerinden hedeflenen amaçlar irdelendiğinde; Türk tarihini oluşturan millî kültür ve ortak değerler temelinde millî tarih anlayışını benimseyen, evrensel değerlere sahip, tarih disiplinin gereklerini tatbik edebilen bilinçli bireylerin yetiştirilmesinin hedeflendiği ve ulusal tarih anlayışının egemen kılındığı bir anlayışın mevcudiyeti gözlemlenmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı’nın belirlediği müfredata göre eğitim ve öğretim faaliyetlerine başlayan bir öğrenci mevcut durum itibarıyla 12. sınıfa kadar zorunlu ders kapsamında tarih eğitimi almakta (1. Sınıftan 8. sınıfa kadar Sosyal Bilgisi dersinin içerisinde tarih eğitimi verilmektedir.) 12. sınıflarda ise Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi dersi seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Bizim çalışmamızın esasında yöntem olarak; 1. sınıftan başlayarak konuların kümülatif olarak devam etmesi sebebiyle nihai sonucun alındığını değerlendirdiğimiz 11. sınıf zorunlu ve seçmeli tarih ders müfredatının ayrıntılı analizi ve bu derse temel oluşturan 10. sınıf tarih ders müfredatının ise genel analizi esas alınmıştır. Zorunlu ders olarak okutulan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi için ise; 8. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ile 11. sınıf zorunlu ders kapsamında bulunan İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin muhteviyat bakımından aynı dönemi ihtiva etmesi sebebiyle daha kapsamlı olarak kaleme alınan 11.

sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi analiz edilmiş ve bu sayede günümüz eğitim sisteminde milli tarih anlayışının sağladığı katkılar ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

10. Sınıf Tarih Ders Müfredatında Milli Tarih Anlayışı Vurgusu

10. sınıf tarih dersi öğretim programı haftada 2 ders saati esas alınarak hazırlanmış ve 5 üniteden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Ünite: Beylikten Devlete (1300-1453)
2. Ünite: Dünya Gücü: Osmanlı Devleti (1453-1600)
3. Ünite: Arayış Yılları (XVII. yüzyıl)
4. Ünite: Avrupa ve Osmanlı Devleti (XVIII. yüzyıl)
5. Ünite: En Uzun Yüzyıl (1800-1922)

Birinci ünite; Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki faaliyetleri Türk siyasi birliğinin sağlanması açısından değerlendirilmiş bu amaçla öğrencilerin konuyu daha iyi kavramalarını sağlamak amacıyla çeşitli etkinliklerin hazırlanması idare tarafından önerilmiştir. Örneğin; Dedem Korkut'un dilinden Türk toplum hayatı, aile hayatı, kadın ve erkeğin konumu vb. açılardan Dede Korkut Hikâyeleri içerisinde incelenmiştir. Yine aynı bölüm altında Ankara Savaşı'nın Türk dünyası üzerine yansımalarının ele alınması önerilmiştir. Bu bölümde aynı zamanda Balkanlarda Türk hâkimiyetinin güçlenmesinde etkili olan siyasi hadiselerin değerlendirilmesinin öğrencilerin konuya olan vukufiyetlerini arttıracığı düşünüldüğü araştırılması tavsiye edilmiştir. (TTKB, 2011)

İkinci ünite II. Mehmet (Fatih) döneminin siyasi ve askerî faaliyetlerinin açıklanması ile Anadolu'da Türk siyasi birliğinin sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Yine bu bölümde Osmanlı Devleti'nde millet sisteminin toplumsal yaşama etkisinin ortaya konulması ile Türk milletinin oluşum sürecinin temel etkenlerinden en önemlilerinden biri değerlendirilmeye alınmıştır. (TTKB, 2011)

II. ünite içerisinde aynı zamanda XV-XVI. yüzyıl Osmanlı kültür, sanat ve mimari anlayışı ve bu alanlardaki gelişmelerin değerlendirilmesi ile milli tarihin inşa edilmesinde geleneksel Türk sanatlarının (hat, tezhip, minyatür, ebru, kakmacılık, çinçilik vb.) önemi vurgulanmış ve bu kazanım ile milli tarihin aynı zamanda milli kültür ile beraber devam ettiğinin vurgusu yapılmıştır. (TTKB, 2011)

Üçüncü ünite; IV. Mehmet Dönemi iç ve dış politikadaki gelişmelerinin "Bir Türk Gibi Güçlü" temalı etkinlik ile ortaya konulması ve bu kazanımın Uyvar Kalesi'nin fethi ile ilgili yazılmış şiirlerden de istifade edilerek fethin kamuoyundaki yansımaları üzerine değerlendirilerek öğrencilere öğretilmesi tavsiye edilmiştir. Ele alınan konunun sosyolojik açısından değerlendirilmeye alınması tarih ilminin diğer disiplinlerle de ilişkili olduğunun ortaya konulması açısından kıymetlidir. (TTKB, 2011)

Dördüncü ünite; Aydınlanma Çağ'ında meydana gelen gelişmelerin Atatürk'ün "Hayatta En Hakiki Mürşit ilimdir." sözü ile tartışılarak ortaya konulması istenmiş böylece geçmişte Avrupa'da yaşanan ilerleme sürecinin analizi ile Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün düşünce dünyası arasında öğrenciler tarafından paralellik kurulması ve böylece Türk toplumunda meydana gelen gelişmeler hakkında farkındalık oluşması arzulanmıştır. Bununla beraber tarihin devamlılığına vurgu yapılarak milli tarihin en önemli öğelerinden birinin öğrencilerin düşünce dünyalarında yer etmesi sağlanmıştır. (TTKB, 2011)

Beşinci ünite ise; XIX. yüzyıl başlarında Asya ve Avrupa devletlerinin siyasi durumunu açıklanması arzulanmış, aynı zamanda bu dönemde yaşamış "Yaka Türkmenlerinin yaşamlarının ve toplum yapılarının ortaya konması" ile Türk toplumunun bir unsurunu oluşturan Türkmenler hakkında öğrencilerin bilgi sahibi olmaları arzulanmıştır. (TTKB, 2011)

Genel bir bakış açısı ile değerlendirilen 10. Sınıf tarih ders müfredatının her bölümü içerisinde milli tarihin temellerini oluşturan ilk kurulan Türk devletleri hakkında bilgiler verilmekte olduğu ve görsel me hazlar ve sunumlar ile Türk tarihinin temellerinin öğretildiği tespit edilmektedir. Bu bölüm içerisinde konuların kronolojik olarak kaleme alınması milli tarih anlayışının devamlılık arz ettiğinin ortaya konulması açısından önemlidir.

11. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Müfredatında Milli Tarih Anlayışı Vurgusu

11. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı haftada 4 ders saati esas alınarak hazırlanmış ve 7 üniteden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Ünite: 1881'den 1919'a Mustafa Kemal
2. Ünite: Millî Mücadele'nin Hazırlık Dönemi
3. Ünite: Kurtuluş Savaşı'nda Cepheler
4. Ünite: Türk İnkılabı
5. Ünite: Atatürkçülük ve Atatürk İlkeleri
6. Ünite: Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası
7. Ünite: Atatürk'ün Ölümü (TTKB, 2011)

Birinci ünite; Mustafa Kemal'in çocukluk dönemi ele alınırken özellikle ailesinin ve onların atalarının kökenleri üzerine incelemenin yapılmasını sağlamak amacıyla "Anadolu'dan Selanik'e" adlı etkinlik ile bu hususun aydınlatılması amaçlanmıştır. Bu ünite içerisinde aynı zamanda Mustafa Kemal Atatürk'ün aldığı eğitim, fikir hayatının oluşumu ve Mustafa Kemal'in askerlik görevleri ile liderlik vasıfları ele alınarak aslında tüm yönleri ile milli mücadelenin mimarı olan Ulu Önderin içselleştirilmesi amaçlanmıştır. Hatta açıklamalar bölümü içerisinde Mustafa Kemal'in yaptığı hizmetlerin Milli Mücadele liderliği açısından kavranılması sağlanmıştır. Bununla beraber askeri başarılarından bahsedilerek ulusalcı tarih açısından konunun ele alınması sağlanmıştır. (TTKB, 2011)

İkinci ünite; milli tarih anlayışının temel unsurlarını teşkil eden dönem içerisinde meydana gelen savaşlar, barışlar, kahramanlıkları herkes tarafından takdir edilen karakterler ve meydana getirilen yeni oluşumlar ortaya konulmuştur. Milli birlik ve beraberlik kavramları ile milli mücadelenin topyekün bir oluşumu ihtiva ettiği hususları üzerinde önemle durulmuştur. Bununla beraber Mustafa Kemal Atatürk'ün söylemiş olduğu önemli özdeyişlere yer verilerek tarihsel süreç içerisinde yaşanan olayların övünç duygusu ve milli beraberlik çatısı altında özümsemesi sağlanmıştır. Tüm bu ifade edilen hususlar arşiv vesikaları ile ortaya konularak ulusal tarih anlayışı sayesinde milli tarihin şekillendirilmesi amaçlanmıştır. Bunlara rağmen ünite içerisinde temalara bakıldığında bunların dönem itibarıyla sınırlı kaldığı ve geçmiş dönem Türk tarihinden örneklerle desteklenmediği ayrıca dikkati çekmektedir. (TTKB, 2011)

Üçüncü ünite; Türk milletinin elde ettiği önemli askeri başarılar, sergiledikleri vatanseverlik duyguları ve gösterilen fedakârlıklar ifade edilmiştir. Ünite içerisinde aynı zamanda kahramanlıkları bilinen şahsiyetler açıklanmakta ve tüm bu ifade edilen hususlar sunumlarla ve şiirlerle desteklenmektedir. Bununla beraber şehitliklerin, cephelerin ve müzelerin gezilmesi ile öğrencilerin akademik olarak öğrendikleri bilgilerin pekiştirilmesi amaçlanmaktadır. (TTKB, 2011)

Dördüncü ünite; özellikle milli egemenlik, milli kimlik, milli kültür, milli tarih ve milli dil kavramları paralelinde ele alınan temalar ve etkinler üzerinde önemle durulmuştur. Özellikle Türk toplum yaşantısı ve aile hayatı ile ilgili konular etrafıca ele alınmıştır. (TTKB, 2011)

Beşinci ünite; özellikle Atatürk'ün düşünce sisteminin oluşumu ve bu düşünce sisteminin hedefi; millet egemenliğine dayanan milli devlet anlayışı ile vurgulanmaktadır. Atatürk ilkelerinin amacı analiz edilirken milli egemenlik, milli kültür ve milli beraberlik kavramları üzerinde ziyadesiyle durulmuştur. Bu konuyla ilgili olarak aynı zamanda milli değerler ile evrensel değerlerin paralellik arz ettiği ve birbirlerini bütünledikleri ayrıca ifade edilmiştir. Ünite içerisinde milli güç unsurları üzerinde durularak bunların milli hedefleri gerçekleştirmedeki yeri ve ülkemiz için önemi belirtilmiştir. (TTKB, 2011)

Altıncı ünite; bağımsızlık ve milli birlik ve beraberliği destekleyen Mustafa Kemal Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" sözü temel düşünce olarak kaleme alınmıştır. Bu ünite içerisinde Türklerde bağımsızlık kavramının ve bu kavramın etkin şekilde öğrenilmesini sağlamak bakımından tarihten örnekler verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir. (TTKB, 2011)

Yedinci ünite; öğrencilere akademik olarak verilen bilgiler müze ve önemli yerlere düzenlenen geziler ile desteklenmekte ve öğrencilere belgeler izlettirilerek konuyu benimsemeleri sağlanmaktadır. Bununla beraber Mustafa Kemal Atatürk'ün hayatı ile ilgili belgelerin izlettirilmesi öğrencilerin tarihsel süreç ile ilgili bağlantı kurmalarını temini açısından önemlidir. (TTKB, 2011)

11. sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin ilköğretim 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin konu kapsam ve muhteviyatı bakımından genişletilmiş hali olduğu görülmektedir. Ders müfredatının, hem ulusal hem de ulusalcı tarih açısından kaleme alındığı görülmektedir. Bununla beraber bazı ünitelerde konu kapsamı itibarıyla ulusalcı tarih anlatımının etkilerinin daha fazla görüldüğü aşikardır. Bu husus konunun tabiiyeti dolayısıyladır. İstenildiği takdirde ünitelerin daha ulusalcı bir yazım tarzı ile kaleme alınabilecek olmasına rağmen bunun tercih edilmediği de ayrıca dikkate değerdir.

Ortaöğretim 11. Sınıf Tarih Ders Müfredatında Milli Tarih Anlayışı Vurgusu

11. sınıf ortaöğretim tarih dersi öğretim programı haftada 4 ders saat esas alınarak hazırlanmış ve 6 üniteden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Ünite: Türk Devlet Teşkilatı
2. Ünite: Türklerde Toplum Yapısı
3. Ünite: Türklerde Hukuk
4. Ünite: Türklerde Ekonomi
5. Ünite: Türklerde Eğitim
6. Ünite: Türklerde Sanat

Birinci ünite; ilk Türk devletlerinde devlet anlayışı ve teşkilatın temel unsurlarının, ilk Türk Devletleri'nde hükümdarın özellikleri ve görevlerinin, ilk Türk devlet teşkilatında karar verme süreçlerine halkın katılımı ile bunun öneminin, İslamiyet'in kabulü ile Türk devletlerinde yönetim anlayışındaki değişimin, Osmanlı devlet teşkilatının işleyişinin, Tanzimat ile birlikte Osmanlı Devlet teşkilatındaki değişimin, Meşrutiyet Dönemi'nde devlet teşkilatındaki değişimin ve Cumhuriyet'in ilanı ile devlet teşkilatındaki değişimin kavranılması temelinde konunun kronolojik olarak ele alındığı ve Türk milli tarihini oluşturan tüm aktörlerin devlet teşkilatının geçirdiği evre içerisindeki katkılarının ortaya konularak, yabancı düşüncülerin aksine Türk tarihinin çok eski zamanlardan itibaren süregeldiği ifade edilmiştir. (TTKB, 2011)

İkinci ünite; İlk Türk Devletleri'nin toplum yapısının temel özelliklerinin ortaya konulması amacıyla "Yukarıda Mavi Gök Aşağıda Yağız Yer" teması ile Orhun Yazıtlarının incelenerek öğrencilerin çıkarımlarda bulunmaları sağlanmıştır. Bu bölümde aynı zamanda Türk toplumunda sosyal yapının irdelenmesi amacıyla "Orun Ülüş Meselesinin" araştırılarak sunumlar yapılması tavsiye edilmektedir. Bu düşünce ile Hunlar, Kök Türkler ve Uygurların toplum yapılarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu bölüm içerisinde aynı zamanda kadının Türk toplumundaki yerinin sadece milli mücadele dönemi ile ibaret olmadığı aksine tüm dönemlerde başat rol üstlendiği ve bu düşünce paralelinde birey-devlet ilişkisinin de irdelenmesi amaçlandığı görülmektedir. (TTKB, 2011)

İkinci ünite içerisinde aynı zamanda Türk toplum hayatının ayırt edici özelliklerinden birini oluşturan Türk mutfaklarının farklılıklarının, Türk mutfak geleneği ve geleneksel yemeklerle, sofrası vb. unsurlar üzerine bir sununun hazırlanarak öğrencilerin etkilenmesi tavsiye edilmekte ve Türk kültürünü oluşturan tüm değerlerin kıymetlendirilmesi amaçlanmaktadır. "Halbuki Tarih sadece ihtilafların, düşmanlıkların, savaşların tarihi değildir. " (Saydam, 2009:57) sözünün gerektirdiği gibi tarihsel süreçte yaşanan kültürel olaylarda ele alınmış olması dönemin ulusal tarih anlayışı ile kıymetlendirildiğini ortaya koymaktadır. (TTKB, 2011)

Ünite içerisinde kronolojik sıra ile Tanzimat'tan sonra Osmanlı toplumunda meydana gelen değişim, bu değişimin edebî eserlere yansımaları ve sonuç olarak Cumhuriyet Dönemi Türk toplum yapısının temel özelliklerinin "Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı" teması ile Atatürk'ün söylev ve demeçlerinden hareketle vatandaşlık kavramı ana düşüncesi içerisinde açıklanması arzulanmaktadır. Bu amaçla "Tebaadan Vatandaşlığa" teması ile yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde vatandaşlık olgusunun Kanun-i Esasi ve 1924 Anayasalarından hareketle karşılaştırılması amaçlanmaktadır. (TTKB, 2011)

Üçüncü ünite; ilk Türk devletlerindeki hukuki yapının temel özellikleri Orhun yazıtlarından örnek metinlerle anlatılmıştır. Adalet anlayışının incelenmesi ve destanlarda ilk Türk devletlerindeki “töre ve kanun” ile ilgili metinlerin bulunarak karşılaştırılması üzerine oluşturulan adalet düzeninin önemi vurgulanmıştır. Bu bölüm içerisinde aynı zamanda Türk-İslam Devletleri’ndeki hukuki yapılanmanın genel özellikleri Kutadgu Bilig’den örnek metinlerin incelemesi ve Cengiz Han Yasaları temelinde Türk devlet geleneğindeki adalet anlayışının diğer Türk Devletleri’nin hukuk anlayışına olan etkisine vurgu yapılmıştır. Bundan sonraki süreçte ise; kronolojik olarak Osmanlı Devleti hukuk sisteminin genel yapısı ve işleyişi, Osmanlı Devleti’nde Tanzimat Dönemi’nde hukuk alanındaki değişim ve sonuç olarak Cumhuriyet Dönemi’nde hukuk alanındaki yapılanmanın temel özellikleri ortaya konularak öğrencilerin konuya olan vukufiyetlerinin tamamlanması amaçlanmıştır. (TTKB, 2011)

Dördüncü ünite; ilk Türk devletlerindeki ekonomik yapı ifade edilirken “Konar-Göçer Ekonomisi” temasıyla özellikle Türklerdeki tarım ve hayvancılığa dayanan ekonomik yapının ortaya konulması amaçlanmıştır. Bununla beraber Hunlar, Kök Türkler ve Uygurlar’da ticaretin gelişme aşamalarında topluluklarının öne çıkan yönleri belirtilerek tarihsel süreçlerin birbiri ile irtibatları şekillendirilmiştir. Ünitenin devamında, Osmanlı Devleti’nin klasik dönem ekonomi anlayışı ve yapılanması, XVII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti’nin ekonomisinde meydana gelen değişim ve Cumhuriyet’in ilk yıllarında Misak-ı İktisadi anlayışının oluşumu sürecinde Türkiye İktisat Kongresi’nde alınan kararların analizi yapılmış ve bu sayede milli tarih anlayışının önemli saç ayaklarından biri olan milli ekonomi kavramının tarihsel süreci ortaya konulmuştur. (TTKB, 2011)

Beşinci ünite; ilk Türk devletlerindeki eğitim anlayışının öğrenciler tarafından kavranılması amacıyla Türk tarihindeki destanların ve 38 harfli gelişmiş bir alfabe kullanan Kök Türklerle ait Orhun Yazıtlarının araştırılması ve günümüzdeki etkilerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Türklerin kullandığı 12 Hayvanlı Türk Takviminin öğrenciler tarafından araştırılarak öğrenmeleri mevcut bilgilerinin pekiştirilmesi açısından kıymetlidir. Bununla beraber ilk Türk devletlerindeki eğitim anlayışında, yaşam biçimlerinin ve törenin etkisine yer verilmesi ayrıca tavsiye edilmiştir. Eğitim anlayışı içerisinde aynı zamanda Türklerdeki askeri eğitim ve bilim anlayışları ve bu alanlardaki faaliyetlerin ortaya konularak gösterdikleri kahramanlıklar ifade edilmiştir. (TTKB, 2011)

Bu ünite içerisinde aynı zamanda; Türk-İslâm Devletleri’nde eğitim alanında meydana gelen değişim ve gelişim ünlü Türk bilginleri Farabi ve İbn-i Sina’nın bilime kattıkları değerlerin ortaya konularak öğretilmesi suretiyle amaçlanmıştır. Bu sayede Türklerin, bilim dünyasının en önemli aktörlerinden biri olduğu ve bu sürecin burada sınırlı kalmadığı, bunun devamında İslamiyet’in kabulünden sonra da Türk devletlerindeki eğitimin yerinin ortaya konulması amacıyla bilim insanlarının eserlerinden örneklerle yer verilerek bunun ispatlanması üzerinde durulmuştur. Bundan sonraki süreçte Osmanlı Devleti’ndeki eğitim sistemi, Tanzimat’tan sonra Osmanlı eğitim sisteminde meydana gelen dönüşüm ve Cumhuriyet Dönemi eğitim anlayışının temel özelliklerinin Maarif Kongresi’nin Türk eğitim tarihindeki önemi, Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun Türk eğitimine getirdiği yenilikler ve Harf İnkılabı’nın meydana getirdiği devinim Mustafa Kemal Atatürk’ün söylediği sözlerden de faydalanılarak ortaya konulmaktadır. (TTKB, 2011)

Altıncı ünite, İlk Türk devletlerinde sanatın genel nitelikleri ve ilk Türk devletlerindeki anıt mezar mimarisinin (kurganların) özellikleri, “Türk Üçgeni” temalı etkinliklerle ifade edilmektedir. Bu dönemde aynı zamanda çadır sanatı üzerinde durularak bu sanatın Türk mimari ve süsleme sanatına kattığı ilave değer ortaya konulmaktadır. Ünitenin devamında İslamiyet’in kabulü ile Türk-İslam devletlerindeki sanat anlayışındaki değişim ve gelişim Selçuklu çini sanatının teknikleri, renkleri ve motifleri ile ilgili araştırma yapılarak ve görsel sunu hazırlanarak ifade edilmektedir. Öğrencilere verilen, Ahlat ve Güroymak’ta bulunan Selçuklu mezar taşları ve Malazgirt Savaşı’ndan sonra Anadolu’da kurulan Türk devlet ve beyliklerine ait mimari ve sanat eserleri hakkındaki takdim görevleri milli tarih anlayışının kökenlerinin ortaya çıkarılması açısından kıymetlidir. (TTKB, 2011)

Milli tarih anlayışının en önemli özelliklerinden biri tarihin devamlılığı anlayışıdır. Bu açıdan Beylikler Dönemi sanatının Selçuklu ve Osmanlı sanatı arasında geçiş dönemi olduğunun öğrenciye kavratılması ve içselleştirilmesi ve bu amaca hizmet etmek için “Gök Medrese’den Zinciriye Medresesi’ne” temalı Türkiye Selçuklular ve Beylikler Döneminde yapılan medreseleri karşılaştıran takdim hazırlama görevlerinin verilmesi,

Beyliklerin Anadolu'nun Türkleşmesine sağladığı katkılarının öğrenciler tarafından öğrenilmesine sağladığı fayda büyüktür. (TTKB, 2011)

Bu ünitenin son bölümünde ise; Cumhuriyet Dönemi'nde Türk sanat anlayışında meydana gelen değişim, Millî Mücadele'den 1938'e kadar olan dönemin temel felsefesi ele alınarak açıklanmaktadır. Bununla beraber Atatürk'ün sanat ve sanatçıya verdiği önem üzerinde ayrıca durulmaktadır. (TTKB, 2011)

On birinci sınıf tarih derslerinin tamamının Mustafa Kemal Atatürk'ün inşa ettiği milli tarih anlayışını vurgular nitelikte olduğu görülmektedir. 6 üniteden oluşan müfredat Türk milli tarih anlayışını oluşturan temel kriterlerin her birinin kronolojik olarak kaleme alınması üzerine ve milli tarihin inşa sürecinde tarihin devamlılığının esas alındığı sebep sonuç ilişkisi temelinde neden nasılcı tarih anlayışı içerisinde hazırlandığı görülmektedir. Bu sebeple on birinci sınıf müfredatının tüm bölümleri içerisinde milli tarih anlayışının oluşmasına katkıda bulunan hususlar etraflıca araştırılarak ortaya konulduğu tespit edilmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Tarih derslerinin müfredatları üzerinde yapılan analizler neticesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğini yaptığı "Millî Tarih Anlayışı"nın günümüz tarih eğitim sisteminin de belkemiğini oluşturduğu görülmektedir. Bununla beraber Atatürkçülük ve İnkılap Tarihi dersinde de Türk tarihinden örnekler verilerek ve konular hakkında benzerlikler kurularak ilişkilendirme metodu ile bilgilerin desteklenmesinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

İlköğretim ve ortaöğretim ders müfredatında aynı isim altında okutulan derslerin sadece kapsam itibarıyla farklılık arz ettiği ve ortaöğretim müfredatlarının nispeten biraz daha ayrıntılı olduğu görülmektedir. Benzerlik arz eden derslerle ilgili olarak mükerrer konuların ifade edilmesi yerine aynı dönem konularının farklı bakış açıları ile (felsefe, edebiyat, sosyoloji vb.) disiplinler arası bakış açısı ile ele alınmasının öğrencilerin tarihsel süreçleri daha iyi kavramalarına imkan sağlayacağı düşünülmektedir.

11. sınıf seçmeli tarih ders müfredatının konu ve içeriği itibarıyla milli tarih anlayışına ait tüm unsurları ihtiva etmesi ve Türk tarihini kronolojik bir sıra ile tüm yönleriyle ortaya koyması sebebiyle ortaöğretim seviyesinde zorunlu ders olarak okutulmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Arı, K. (2011). Tarih Yöntemi, İzmir: İleri Yayınları.

Atatürkçülük. (1982). Ankara: Genelkurmay Basımevi.

İnan, A. (1998). Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Kili, S. (2008). Türk Devrim Tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Komasyon. (1930). Türk Tarihinin Ana Hatları. İstanbul: İstanbul Devlet Matbaası.

Kurtcephe, İ. (2004). Atatürk'ün Tarih Anlayışı ve Türk Tarih Tezi, Atatürkçü Düşünce El Kitabı, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 223.

Küpeli, Ö. Atatürk ve Tarih, s. 6, 15.12.2015 tarihinde www.atailkuyg.ege.edu.tr adresinden alınmıştır.

Saydam, A. (2009). Türkiye'de Tarih Eğitimi, Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi, Harf Ankara: Eğitim Yayıncılığı, 52, 57.

Şıvgın, H. (2009). Ulusal Tarih Eğitiminin Kimlik Gelişimindeki Önemi. Ankara: Akademik Bakış, Cilt: 2, 4, 37.

Uzunçarşılı, İ.H. (1939). Türk Tarihi Yazılırken Atatürk'ün Alaka ve Görüşlerine Dair Hatıralar, Belleten, Cilt III, sa. 10, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 3, 347-350.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), (2011). Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), (2011). Ortaöğretim 10. Sınıf Tarih Dersi Öğretim Programı.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), (2011). 11. Sınıf Ortaöğretim Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Tarih Dersi Öğretim Programı.